

Ο ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΜΑΣ

Τοῦ κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Α.Β.Σ.

Ἐπῆρχε μία μακρὰ περίοδος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὄχι μόνον ἐπεκράτουν αἱ εὐνοοῦσαι τὴν μετανάστευσιν θεωρίαι, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν μέτρον ἐλαμβάνετο διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ προστασίαν τῶν μεταναστῶν, τὴν διατήρησιν τοῦ συνεκτικοῦ δεσμοῦ των πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐγκαταλειπομένην οἰκογένειαν, τὴν ποιοτικὴν ἐπιλογὴν κατὰ ἐπαγγέλματα ἢ περιοχὴν προελεύσεως τῶν μετακινουμένων καὶ ἐπιφύλαξιν τοῦ δικαιώματος ἐγκρίσεως τῆς φύσεως τῆς προσφερομένης εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀπασχολήσεως. Εἶχε δημιουργηθῆ τοιαύτη ἀτμόσφαιρα ἀσυδοσίας, ὥστε τὸ ἴδιον τὸ κράτος ἐφαίνετο ἐνθαρρῦνον ἀλογίστως τὴν ἀθρόαν ἐξοδον τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ἐπιτρέπον ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν ἀπὸ ραδιοφώνου διαφήμισιν προσφορῶν διαφόρων οἰκῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐνεργουμένης τοιοῦτοτρόπως κατὰ παράβασιν τοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ τῆς λοιπῆς νομοθεσίας διεγέρσεως ἢ προκλήσεως πρὸς μετανάστευσιν. Τὸ ἴδιον τὸ κράτος ἐχρηματοδοτεῖ τὴν μετανάστευσιν, προέβλεπε δὲ καὶ τὴν ὀργάνωσιν, πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ξένων, κέντρων ἐκπαιδεύσεως μεταναστῶν, χωρὶς πρὸ παντὸς νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν τύχην τῶν ἀποδημούντων. Τὸ γεγονός τοῦτο, ἐν συνδυασμῷ βεβαίως πρὸς τὴν ἀσκηθεῖσαν οἰκονομικὴν πολιτικὴν, ἢ ὁποῖα εἶχεν ἐσφαλμένον προσανατολισμὸν ἔναντι τοῦ προβλήματος τῆς ἀπασχολήσεως, ὠδήγησεν εἰς τὴν σημερινὴν πραγματικὴν κρίσιν, διὰ τὴν ὁποῖαν δὲν εἶναι ἄμοιρη εὐθυνῶν καὶ ἡ τακτικὴ τῆς ἐργοδοσίας.

Εἶναι ἀνάγκη, ἐν ὅψει τῆς μελετωμένης λήψεως νέων μέτρων, νὰ ὑπογραμμισθῆ ἰδιαιτέρως ὅτι τὸ κρίσιμον σημεῖον εἰς τὴν ἔθνικὴν αἰμορραγίαν τῆς μεταναστεύσεως δὲν ἔγκειται τόσον εἰς τὴν μετακίνησιν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ εἰς τὰς ἀγορὰς ἐργασίας τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὅσον κυρίως εἰς τὴν ἀπροθυμίαν βαθμιαίου ἐπαναπατρισμοῦ του. Οἱ εὐρίσκοντες εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐργασίαν, οὐδέμιαν διάθεσιν ἐπανόδου ἐπιδεικνύουν διὰ λόγους ἀναφερομένους εἰς τὴν γενικὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν τῆς χώρας, καὶ εἰς τὰς κρατούσας συνθήκας ἀπασχολήσεως. Πρόκειται περὶ τοῦ γνωστοῦ φαινομένου «τοῦ ἀποτελέσματος δοκιμῆς», ὅπως θὰ τὸ ἀπεκάλει ὁ Πιγκοῦ ἢ τοῦ «ὑποδειγματικοῦ ἀποτελέσματος», ὅπως τὸ ὀνομάζει ὁ Ντυζέμπερν. Τὸ βάρος μιᾶς νέας μεταναστευτικῆς πολιτικῆς — ἢ καλύτερον, μιᾶς μεταναστευτικῆς πολιτικῆς —

θὰ πρέπει νὰ ριφθῆ εἰς τὴν συστηματικὴν καὶ ἐπίμονον προσπάθειαν προσ-
ελεύσεως τῶν ἀποχωρησάντων ἐξ Ἑλλάδος, οἱ ὅποιοι κινδυνεύουν νὰ ἀπολεσθοῦν
ὀριστικῶς διὰ τὴν χώραν καὶ τῶν ὁποίων ὁ ἐπαναπατρισμός θὰ ὑπηρετήσῃ
συγχρόνως τὰς ἡῤῥημέναις ἀνάγκαις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας εἰς εἰδικευμένον
προσωπικόν.

Εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ καταρτισθῆ ἀμέσως εἰδικὸν πρόγραμμα
ἐπαναπατρισμοῦ, προβλέπον τὴν ἐντὸς πενταετίας πλήρη ἐπανευκατάστασιν
τῶν μέχρι τῆς στιγμῆς εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας ἐργαζομένων Ἑλλήνων
μεταναστῶν. Πέραν βεβαίως τῆς αὐτονοήτου προϋποθέσεως τῆς προσπάθειαις
ἐξασφαλίσεως εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἰσαριθμῶν εὐκαιριῶν ἀπασχολήσεως, τὸ πρό-
γραμμα τοῦτο καθιστᾷ ἐπιβεβλημένην τὴν δημιουργίαν Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς
μεταναστεύσεως, συνεργαζομένης στενῶς μετὰ τὰς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας, τὴν ρι-
ζικὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν γραφείων εὐρέσεως ἐργασίας καὶ τὴν ἄμεσον κα-
τάρτισιν μητρώου μεταναστῶν, οἱ ὅποιοι ἀγνοοῦνται σήμερον οὐσιαστικῶς
ὑπὸ τοῦ κράτους. Συγχρόνως ἐπιβάλλεται ἡ ἴδρυσις καὶ λειτουργία ἑλληνι-
κῶν γραφείων εὐρέσεως ἐργασίας εἰς τὰς κυριωτέρας δυτικοευρωπαϊκὰς πό-
λεις — κέντρα μεταναστῶν, ἔργον τῶν ὁποίων θὰ εἶναι ἡ ἄμεσος παρουσίας
τῶν ὑφισταμένων ἐν Ἑλλάδι εὐκαιριῶν καὶ ἡ προσφορά ἐτησίων συμβολαίων
ἐργασίας εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ ἐργασθῶν εἰς τὸν τόπον των. Ἐν τῶν
βασικῶν αἰτίων τῆς διογκώσεως τῆς μεταναστεύσεως δὲν εἶναι τόσον ἡ ἔλλει-
ψις ἐργασίας ἢ τὸ ὕψος τῆς ἀμοιβῆς, ὅσον ἡ ἔλλειψις μονίμου, σταθερᾶς ἀπα-
σχολήσεως, δοθέντος ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐργοδοταὶ δὲν ἔχουν συνηθίσει εἰς τὴν
προσφορὰν συμβολαίων μετὰ μονιμώτερον χαρακτῆρα. Εἰς τὸν ἴδιον σκοπὸν θὰ
συμβάλῃ ἡ ἔκδοσις δελτίου εὐκαιριῶν ἀπασχολήσεως, καὶ ἡ κυκλοφορία τούτου,
μετὰ σαφεῖς προτάσεις καὶ ὁπισθίον, μεταξὺ τῶν ἐν Εὐρώπῃ μεταναστῶν καὶ τῶν
ἐδῶ οἰκογενειῶν των, αἱ ὅποια ἀσφαλῶς θὰ ἀσκήσουν ἠθικὴν πίεσιν πρὸς
ἐπιστροφὴν.

Παραλλήλως, πρὸς προσέλκυσιν τῶν εἰς Εὐρώπῃ ἀπασχολομένων ἐρ-
γατῶν ἐπιβάλλεται ἡ θέσπισις γενναίων κινήτρων. Διὰ τὴν προσέλκυσιν αὐτὴν
δὲν εἶναι μόνον ἀναγκαῖα ἡ βελτίωσις τῶν συνθηκῶν ἀπασχολήσεως παρ' ἡμῖν
καὶ ὁ προγραμματισμός τῆς ἐπανδρώσεως τῶν ὑπὸ ἴδρυσιν βιομηχανικῶν ἐπι-
χειρήσεων διὰ προσωπικοῦ, μέρος τοῦ ὁποίου θὰ ληφθῆ ἐκ τῶν Ἑλλήνων τοῦ
ἐξωτερικοῦ δι' εἰδικῶν ὄρων κατὰ τὴν πιστοδότησιν ἢ τὴν χορήγησιν τῆς
ἀδείας, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἤδη δημιουργηθείσης ἀποταμιεύσεως τῶν
μεταναστῶν πρὸς ἀνάπτυξιν δραστηριότητος εἰς τὸν τόπον των. Δασμολογικαὶ
ἀπαλλαγαὶ διὰ τοὺς ἐπαναπατριζομένους καὶ εἰσάγοντας γεωργικὰ ἢ βιοτε-
χνικὰ μηχανήματα πρὸς ἴδιαν χρῆσιν, γεωργικὰ δάνεια ἰσόποσα ἢ ἀνώτερα
τοῦ εἰσαγομένου παρ' αὐτῶν κεφαλαίου, προτίμησις εἰς τὰ δάνεια ἐργατικῆς
κατοικίας, ἐξασφάλισις ἀπασχολήσεως καὶ εἰς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, ἔκπτωσις
εἰσιτηρίου διὰ τὴν ἐπιστροφὴν, δασμολογικαὶ ἀπαλλαγαὶ διὰ τὰ εἰσαγόμενα εἶδη
οἰκογενειακῆς χρήσεως, ἀκόμη καὶ ἄρσις οἰωνδήποτε ποινῶν ἀνυποταξίας κλπ.
Ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ μέτρα αὐτά, εἶναι σκόπιμος ἡ ἰδιαιτέρα φροντίς
διὰ τὴν συγκράτησιν τῶν ἐπιστρεφόντων ἐν Ἑλλάδι μεταναστῶν εἴτε λόγῳ

διακοπῶν, εἴτε λόγῳ ἑορτῶν, εἴτε δι' οἰανδήποτε ἄλλην αἰτίαν. Πολλοὶ ἐκ τῶν κατηγοριῶν αὐτῶν, ἔλλειπει εἰδικῆς φροντίδος διὰ τὴν συγκράτησίν των, μεταναστεύουν ἐκ νέου.

Ὁ ἑπαναπατρισμός τῶν Ἑλλήνων ἔργατῶν τοῦ ἔξωτερικοῦ εἶναι περαιτέρω θέμα ψυχολογικῆς καὶ ἔθνικῆς προπαγάνδας, ἢ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀσκηθῆ τῇ μερίμνῃ τοῦ κράτους διὰ καταλλήλων μέτρων. Εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν τῶν μέτρων ἀνάγεται περαιτέρω καὶ ἡ ἀξιοποιήσις τῶν κεφαλαίων τῶν Ἑλλήνων ἔργατῶν (εἰς Γερμανίαν ἀνέρχονται εἰς 300 ἑκατ. δολλάρια), τὰ ὁποῖα δύναται νὰ εἰσρεύσουν εἰς τὸν τόπον, παρεχομένης εἰδικῆς ἐγγυήσεως τῶν γερμανικῶν Τραπεζῶν καὶ θεσπιζομένου εἰδικοῦ εὐνοϊκωτέρου ἐπιτοκίου διὰ τὰς εἰς Ἑλλάδα τοποθετούμενας καταθέσεις των.

Τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦν ἐνδεικτικῶς ἐλάχιστα ἐκ τῶν δυνατῶν μέτρων πρὸς προσέλκυσιν τοῦ κινδυνεύοντος νὰ ἀπολεσθῆ ἔργατικοῦ δυναμικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ θεμελιώδη ἔθνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἐπένδυσιν τῆς χώρας. Πᾶσα μεταναστευτικὴ πολιτικὴ πρέπει κυρίως καὶ πρωτίστως νὰ ἀποβλέψῃ εἰς τὴν ἑξασφάλισιν αὐτοῦ τοῦ ἑπαναπατρισμοῦ. Ὑπάρχει βεβαίως καὶ τὸ ἐπεῖγον θέμα τῆς ἀνασχέσεως τοῦ ὀγκουμένου συνεχῶς πνεύματος τῆς ἐξόδου ἀπὸ τὴν χώραν.

Ἐνῶ τὸ ἀποφασιστικὸν βᾶρος μιᾶς νέας μεταναστευτικῆς πολιτικῆς πρέπει νὰ ριθῆ εἰς τὸν ἑπαναπατρισμόν τοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἐγκατεστημένου ἔργατικοῦ δυναμικοῦ, θὰ ἦτο παράλειψις ἐὰν δὲν ἐλαμβάνοντο παραλλήλως μέτρα ἀνασχέσεως τοῦ μεταναστευτικοῦ ρεύματος πάσης φύσεως. Τοιαῦτα μέτρα ἔχουν ἤδη λάβει αἱ χώραι προσφορᾶς μεταναστῶν, ὡς εἶναι ἡ Ἰταλία, ἡ Ἰσπανία κλπ. Ἐρώτημα γεννᾶται κατὰ πόσον θὰ ἦτο δυνατὴ καὶ σκόπιμος ἡ ποσόστωσις τῆς μεταναστεύσεως, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς εὐθέως ἀπαγορευτικῶν μέτρων. Εἶναι μᾶλλον ἀμφίβολον ἐὰν τὸ κράτος δύναται νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν ἄσκησιν τοῦ συνταγματικοῦ δικαιώματος τῶν ἐνηλίκων πολιτῶν νὰ ἐπιλέγουν ἐλευθέρως τὸν τόπον ἔργασίας καὶ διαμονῆς των. Εἶναι ἐπίσης ἀμφίβολον, ἐν καταφατικῇ περιπτώσει, ἐὰν εἶναι σκόπιμος μία τοιαύτη ἀπαγόρευσις, πρὶν ἢ ἔχουν ἐξαντληθῆ ὅλα τὰ ἄλλα μέσα ἐμμέσου ἀποθαρρύνσεως τῆς μεταναστεύσεως κατὰ τρόπον γενικὸν ἢ ἀφορῶντα ὠρισμένας κατηγορίας πληθυσμοῦ ἢ ὠρισμένας περιοχάς. Θὰ ἦτο μάλιστα καὶ ἀπάνθρωπος μία τοιαύτη ἀπαγόρευσις, ἐφ' ὅσον τὸ κράτος δὲν θὰ ἦτο εἰς θέσιν συγχρόνως νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ἄνεργον ἢ ὑποαπασχολούμενον πληθυσμὸν ἄλλας εὐκαιρίας ἀπασχολήσεως εἰς τὸ ἔσωτερικὸν τῆς χώρας.

Οὐδενὸς διαφεύγει ἡ αὐτονόητος ἀλήθεια ὅτι ἡ ἀνάσχεσις τοῦ μεταναστευτικοῦ ρεύματος θὰ πραγματοποιηθῆ κατὰ τρόπον αὐτόματον μόνον ὅταν διὰ τῆς πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ ἀναλόγου προσανατολισμοῦ τῶν ἐπενδύσεων δημιουργηθοῦν ἰσάριθμοι πρὸς τὴν ζήτησιν εὐκαιρίας ἀπασχολήσεως. Μέχρις οὗτος ὁμως ἡ ἀνάπτυξις φθάσῃ εἰς ἐπίπεδον, δυνάμενον νὰ ἀπορροφᾷ ὅλην τὴν προσφορὰν ἔργασίας, ὡς ἐπίσης καὶ τοὺς ἐκ τοῦ γεωργικοῦ τομέως μετακινουμένους πρὸς τοὺς δευτερογενεῖς τομεῖς, καθίσταται ἐπιβεβλημένη ἡ διατήρησις ἐν Ἑλλάδι τοῦ ἔργατικοῦ δυναμικοῦ, διότι ἄλλως θὰ δημιουρ-

γηθῆ σαφῶς φαῦλος κύκλος. Τοῦτο εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῆ μόνον διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ἐιδικῶν, αὐτοτελῶν προγραμμάτων ἀπασχολήσεως, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ διοχετευθοῦν κατὰ τρόπον συστηματικὸν τὰ κεφάλαια τοῦ ὄργανισμοῦ ἀνεργίας, τὰ ὁποῖα διατίθενται σήμερον ἀνορθολογικῶς, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ κεφάλαια τῶν νομαρχιακῶν ταμείων. Ἄπαιτεῖται πρὸς τοῦτο εἰδικὴ ἀντιμετώπισις ἐντὸς τῶν ἐτησίων προγραμμάτων δημοσίων ἐπενδύσεων. Εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν θὰ ἀποβλέπη ἡ ταχεῖα λειτουργία εἰς ὅλην τὴν χώραν κέντρων ταχυρῦθμου ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, τὰ ὁποῖα θὰ διαμορφώσῃ τὴν ἀνειδίκευτον προσφορὰν ἐργασίας εἰς ἀπορροφήσιμον τοιαύτην παρὰ τῶν παραγωγικῶν κλάδων. Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν μιᾶς τοιαύτης προσπάθειας συγκρατήσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ εἶναι ἀπαραίτητος ἡ συνεργασία τῆς ἐργοδοσίας. Ἡ συνεργασία αὕτη πρέπει νὰ συνίσταται εἰς τὴν ὑποχρέωσιν προσφορᾶς μακροχρονιωτέρων συμβολαίων ἐργασίας, διαμόρφωσιν καλυτέρων συνθηκῶν ἐργασίας, καὶ ἐν ἀνάγκῃ εἰς τὴν κατάρτισιν ἐθνικῆς συμβάσεως ἐργασίας, διὰ τῆς ὁποίας οἱ ἐργοδοτοὶ θὰ ἀναλαμβάνουν τὴν ὑποχρέωσιν, ὑπὸ ὠρισμένους ὅρους, δημιουργίας ὠρισμένων θέσεων ἐτησίως, ἔστω καὶ ἔναντι ὠρισμένων παραχωρήσεων (π.χ. τοῦ 7^ο τοῦ πᾶσος τῆς ἐπιβαρύνσεώς των). Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ πνεύματος ὑπάγεται καὶ ἡ ἀποτελεσματικώτερα λειτουργία τῶν γραφείων εὑρέσεως ἐργασίας, τὰ ὁποῖα ἐφοδιαζόμενα διὰ τῶν ἀπαραίτητων τεχνικῶν μέσων θὰ εἶναι εἰς θέσιν ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας νὰ ἐπιτυγχάνουν τὴν σύμπτωσιν προσφορῶν καὶ ζητήσεων εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐλαχιστοποιῆται ἡ ἀνεργία τριβῆς. Πρὸ πάσης δὲ ἀναχωρήσεως μεταναστῶν, ἰδίᾳ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι τυγχάνουν ἐιδικῆς ἐκπαιδεύσεως, νὰ προηγηθῆ ὑποχρεωτικῶς ἡ προσφορὰ ἐργασίας, ἡ ὁποία εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ ἀποτρέπη τελικῶς τὴν μετανάστευσιν, ὡς συμβαίνει εἰς ἄλλας χώρας.

Εἰς τὸ πλαίσιον μιᾶς πολιτικῆς ἀποθαρρύνσεως τῆς μεταναστεύσεως περιλαμβάνεται ἡ συστηματικὴ προληπτικὴ δρᾶσις ἔναντιον τοῦ ἀλογίστου μεταναστευτικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον εὐνοεῖ ἡ πραγματικὴ περὶ τῆς ἀρμοδιότητος ἀναρχία καὶ ἡ ἔλλειψις ἐιδικῆς κρατικῆς φροντίδος. Εἶναι ἀνάγκη νὰ σταματήσῃ πᾶσα περὶ τὴν μετανάστευσιν προπαγάνδα, νὰ παύσῃ ἡ χρηγορεύματα αἱ ἄδειαι ἰδρύσεως σχετικῶν γραφείων, ἡ ἐμπορία τῶν ἀτομικῶν προσκλήσεων παρὰ τῶν πάσης φύσεως μεσιτῶν, νὰ περιέλθῃ ἀμέσως τὸ δικαίωμα μεσολαβήσεως πρὸς μετανάστευσιν εἰς κρατικὸν φορέα, νὰ σταματήσῃ ἡ δημοσίευσις ἰδιωτικῶν ἀγγελιῶν, ὑποκινουσῶν εἰς μετανάστευσιν, ἡ δὲ ἐνημέρωσις τῶν ὑποψηφίων μεταναστῶν νὰ γίνεται ἀπ' εὐθείας καὶ μόνον ὑπὸ τῶν κρατικῶν ὀργάνων, τὰ ὁποῖα μάλιστα θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ ἔρχονται εἰς ἐπαφὴν καὶ μὲ τὰς οἰκογενεῖας τῶν ὑποψηφίων, προκειμένου νὰ δίδεται εἰς αὐτὰς ἡ ἀληθὴς εἰκὼν τῶν νέων συνθηκῶν ἐργασίας καὶ διαβιώσεως.

Ἐπισημασθέντα ἀπαγορευτικὰ μέτρα, ἀφορῶντα ἐιδικὰς περιπτώσεις μεταναστεύσεως, εἶναι ἐπίσης ἐνδεδειγμένον νὰ ληφθοῦν: Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς μεταναστεύσεως ἀνηλίκων, πρὸ τῆς στρατεύσεώς των, ἡ ἀπαγόρευσις πάσης φύσεως μεταναστεύσεως ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει βιβλίου διαρκείας συμβόλαιον ἐργασίας, ἡ ἀπαγόρευσις δι' ὠρισμένης κατηγορίας ἐργασιῶν (ὄρυχία, ἀνθυ-

γεινὰ ἐπαγγέλματα κλπ.). Πρὸς περιστολήν, ἐξ ἄλλου, τῶν λαθρομεταναστῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων οὐδείς ἔλεγχος εἶναι δυνατός, εἶναι σκόπιμος ἡ ἐφαρμογὴ ληφθείσης ἀποφάσεως, ὅπως ἡ ἰσχὺς τῶν διαβατηρίων τουριστικοῦ χαρακτήρος, ἐξαιρέσει εἰδικῶν περιπτώσεων, μὴ ὑπερβαίνουν τὴν διάρκειαν τοῦ ἔξαμήνου. Εἶναι ἀναγκαῖον ἐπίσης νὰ ἐκκαθαρισθῇ τὸ ζήτημα τῶν δαπανῶν ἐκπαιδεύσεως τῶν μεταναστῶν, τὸ ὁποῖον σήμερον βαρύνει τὴν Ἑλλάδα, ὑποχρεομένην οὐσιαστικῶς νὰ παραδίδῃ ἐτοιμους εἰδικευμένους ἐργάτας εἰς τὰς ἐχούσας ἀνάγκην χώρας. Αἱ χῶραι ὑποδοχῆς πρέπει νὰ ἀναλάβουν ἰδίαις δαπάναις τὴν γλωσσικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν προπαιδευσιν τῶν μεταναστῶν πρὸς Εὐρώπην, οὐδεμία δὲ ἄδεια νὰ χορηγητῆι ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ἔγκυρον συμβόλαιον ἐργασίας, ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω.

Δὲν εἶναι μικρότερας σημασίας ἐπίσης ὁ περιορισμὸς τῆς ὑπερποντίου μεταναστεύσεως. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν τῆς κατηγορίας αὐτῆς δὲν εἶναι μικρός, ἔχει δὲ ἡ ἀποδημία αὐτὴ ἐκ τῶν προτέρων τὸν χαρακτήρα τῆς ὀριστικῆς κατὰ κανόνα ἀπωλείας τοῦ ἐμφύχου αὐτοῦ ὕλικου. Πρέπει νὰ σταματήσῃ ἡ ὑπὸ τοῦ κράτους χρηματοδότησις τῆς ΔΕΜΕ, ἡ ὁποία μέχρι τοῦδε ἔχει ὑπερβῆ τὰ 20 ἑκατ. δρχ. Εἶναι ἀκατανόητον νὰ διατίθενται ἑλληνικὰ κεφάλαια διὰ τὴν ἐνθάρρυνσιν τῆς μεταναστεύσεως. Διὰ τοὺς ἀναχωροῦντας ἄνευ τῶν ἐγγυήσεων τῆς ΔΕΜΕ, προφανῶς λαθρομετανάστας, θὰ χορηγητῆι διαβατήριον ἰσχύος μόνον 6 μηνῶν. Ἀκόμη καὶ τὸ ἴδρυθὲν μὲ τὴν συνεργασίαν τοῦ κράτους καὶ τὴν μικρὰν συμβολὴν τῆς ΔΕΜΕ Κέντρον Ἐκπαιδεύσεως Μεταναστῶν θὰ πρέπει νὰ παύσῃ νὰ φέρῃ αὐτὴν τὴν ἐπωνυμίαν, ἐντασσόμενον εἰς τὸ πλαίσιον τῶν κέντρων ταχυρρῦθμου ἐκπαιδεύσεως διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας λειτουργία κέντρων ὑπὸ αὐτὴν τὴν μορφήν ἐνεργεῖ ὡς κίνητρον τοῦ μεταναστευτικοῦ ἐνδιαφέροντος, θεσπιζόμενον ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ κράτους.

Πρὸς ἐφαρμογὴν ὅμως ὄλων τῶν ἀνωτέρω μέτρων ἀπαιτεῖται πραγματικὸς συντονισμὸς τῶν ἐνεργειῶν ὄλων τῶν φορέων, εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι κατανεμημένη, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἡ ἀρμοδιότης ἐπὶ τοῦ θέματος, ἡ περιέλευσις ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ κράτους πάσης σχετικῆς ὑποθέσεως, ὁ προγραμματισμὸς τῆς νέας πολιτικῆς καὶ ἡ δημιουργία Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς Μεταναστεύσεως καὶ Ἐπαναπατριμοῦ, ἡ ὁποία θὰ χαράσῃ καὶ θὰ ἐφαρμόζῃ τὴν πολιτικὴν, διαμορφώουσα τὰ κατάλληλα ὄργανα.